

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з позашкільної освіти
художньо-естетичного
напрямку
«Образотворче мистецтво»
гуртка «Палітра ідей»**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма гуртка розроблена на основі «Навчальна програма студії образотворчого мистецтва» (автори А.О. Филипенко, І.О. Василянська, В.П. Мельник) рекомендована Міністерством освіти і науки України (лист від 08.04.2016 р. № 1/11-4658), «Навчальна програма гуртка «Ми малюємо світ» (автор О. І. Польова), «Навчальна програма гуртка образотворчого мистецтва «Промінчик» для учнів початкових класів» (автор О.В. Бранець), «Навчальна програма гуртка «Нетрадиційні техніки малювання» (автор В.Х. Валієва), модифікована з урахуванням місцевих умов та можливостей, вікових особливостей гуртківців.

Мистецтво – особлива форма відображення дійсності, естетичний художній феномен, який передає красу навколишнього та внутрішнього світу людини через осмислення фундаментальних категорій «краса», «гармонія», «ритм», «пропорційність», «довершеність» та ін. Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства.

Заняття з образотворчого мистецтва є універсальними у вирішенні завдань художнього й особистісного розвитку дітей, громадського та духовного становлення підростаючого покоління. Це зумовлено тим, що вже у ранньому віці образотворча діяльність становить одну з найдоступніших й емоційно-захоплюючих форм творчості дитини.

Сучасні діти сьогодні перебувають під впливом стресових ситуацій (це і надмірне шкільне навантаження, і відсутність повноцінного відпочинку, і конфлікти у школі, родині та з ровесниками, переживання втрат, батьківське розлучення, зміна місця проживання, перехід в інший садочок чи школу). Тому заняття у гуртку образотворчого мистецтва допоможуть дитині психологічно та емоційно «відновитись», – саме в цьому полягає **актуальність** навчальної програми «Образотворче мистецтво».

Новизна навчальної програми полягає у використанні методів арт-терапії (казкотерапія, ігрові моменти, заняття на вулиці), для інтеграції особистості, розвитку її творчих здібностей, удосконалення взаємодії з навколишнім середовищем.

Метою навчальної програми є створення умов для творчого розвитку гуртківців засобами образотворчого мистецтва, формування компетентностей особистості у процесі опанування образотворчого мистецтва:

- *пізнавальна* – ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються образотворчого мистецтва;
- *практична* – оволодіння навичками живопису, графіки, конструювання, скульптури, декоративного мистецтва; опанування, закріплення та поглиблення вмінь і навичок користування різноманітними матеріалами й інструментами;
- *творча* – розвиток творчих здібностей, спостережливості, відчуття кольору та пропорцій, художньо-образного сприйняття побаченого та його творчого відображення засобами мистецтва, варіативності та асоціативності, стійкого інтересу до образотворчого мистецтва;

- *соціальна* – виховання дбайливого, шанобливого ставлення до народних традицій, національної свідомості, формування естетичного смаку; популяризації народних промислів; виховання культури праці, дисциплінованості, точності й акуратності в образотворчому мистецтві; виховання патріотизму, любові до України, гордості за її досягнення; організація змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань і стану здоров'я;
- *спілкування державною мовою* – розвивати уміння висловлювати свої почуття та переживання від сприймання творів мистецтва; ділитися своїми творчими ідеями, почуттями, коментувати й оцінювати власну художньо-творчу діяльність і творчість інших;
- *математична компетентність* – розвивати уміння аналізувати твори мистецтва, розуміти логіку художньої форми; здійснювати необхідні розрахунки для встановлення пропорцій, відтворення перспективи, створення об'ємно-просторових композицій;
- *основні компетентності у природничих науках і технологіях* – розвивати уміння спостерігати, досліджувати і відтворювати в художніх образах довкілля та явища природи засобами мистецтва;
- *інформаційно-цифрова компетентність* – розвивати уміння застосовувати сучасні цифрові технології для створення, презентації та популяризації художніх образів; добирати й опрацьовувати потрібну інформацію (зображення, текст, аудіо, відео) для пізнання;
- *уміння вчитися впродовж життя* – розвивати уміння визначати власні художні інтереси та потреби; планувати й організовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва чи самовираження через мистецтво; раціонально використовувати час для задоволення культурних потреб, здобувати, опрацьовувати мистецьку інформацію;
- *екологічна грамотність і здорове життя* – розвивати уміння використовувати мистецтво для вираження власних емоцій, почуттів, переживань та впливу на власний емоційний стан.

Завдання навчальної програми:

- формувати емоційно-естетичний досвід учнів, культуру почуттів, елементарні світоглядні орієнтації та оцінні судження;
- ознайомити учнів із творами різних видів мистецтва (живопис, графіка, декоративно-прикладне мистецтво, скульптура, архітектура) для збагачення знань, формування естетичних почуттів та вражень;
- розвивати універсальні особистісні якості та здібності: образне мислення, уяву, фантазію, спостережливість, зорову пам'ять, художній смак та сприйняття кольору, форми, ритму, фактури поверхні тощо;
- створити умови для експериментування різних художніх матеріалів та інструментів;
- ознайомити з сучасними тенденціями в образотворчому мистецтві;
- намагатися створювати на заняттях ту особливу піднесену і творчу атмосферу, що сприятиме творчому розвитку дітей різних вікових категорій;

- популяризувати досягнення гуртківців на міському, обласному, всеукраїнському рівнях;
- виховувати в учнів емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва та дійсності.

Навчальна програма розрахована на дітей молодшого та середнього шкільного віку (5 - 10 років).

Програма передбачає навчання дітей у групах початкового та основного рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

- початковий рівень (4 – 5 років) – 35 год. (1 год. на тиждень);
- початковий рівень (6 – 7 років) – 70 год. (2 год. на тиждень);
- основний рівень (8 – 10 років) – 105 год. (3 год. на тиждень).

Навчальна програма побудована лінійним способом, де навчальний матеріал реалізується систематично і послідовно з поступовим ускладненням, а новий навчальний матеріал викладається на основі вже вивченого й у тісному взаємозв'язку.

Програма передбачає такі основні види художньої діяльності учнів на заняттях: *сприймання* (естетичне сприймання дійсності, сприймання мистецтва); *практична художня діяльність* (творча, репродуктивно-творча).

Основною **формою організації** і здійснення навчально-пізнавальної діяльності є групові та індивідуальні заняття, які проводяться з використанням інноваційних методик, таких як взаємонавчання вихованців, творчого заліку, творчого звіту, виставок, конкурсів, екскурсій, імпровізацій тощо.

Методами опрацювання навчального матеріалу є:

- практичні (*вправи, ігри, індивідуальні та творчі завдання*);
- наочні (*спостереження, метод ілюстрацій, метод демонстрацій*);
- словесні (*бесіда, розповідь-пояснення, мистецтвознавча розповідь, дискусія, інструктаж*);
- дослідницькі (*пошук матеріалів для виробів, інформації для повідомлення, зразків для роботи, власні спостереження*);
- методи стимулювання навчальної діяльності;
- методи формування пізнавального інтересу (*пізнавальні ігри, навчальні дискусії, створення ситуації успіху*).

Залежно від рівня навчання програма передбачає варіативність методів і форм навчання.

Для оцінки результативності навчальних занять застосовуються діагностичний, поточний і підсумковий види контролю (*анкетування, опитування, співбесіди з учнями і батьками, поточні, тестові та творчі завдання, тематичні виставки творчих робіт*).

Теми та розподіл годин навчально – тематичного плану вказано орієнтовно. За необхідності в установленому порядку керівник гуртка може внести зміни до кількості годин у межах кожного змістовного розділу. Враховуючи інтереси вихованців, їх кількість у групі, стан матеріально-технічного забезпечення, керівник гуртка може змінювати кількість теоретичних і практичних занять (залежно від того, як швидко та якісно вихованці набувають практичних навичок), а також самостійно обирати один або кілька напрямів роботи гуртків

основного та вищого рівнів, враховуючи обсяг часу, що передбачений типовими навчальними планами.

Суттєвою частиною програми є заняття у дистанційному форматі. Програмою передбачено ознайомлення з презентаціями в форматі PowerPoint, ознайомлення з базовими Інтернет-ресурсами з тематики розділів.

Початковий рівень (4 – 5 років)
НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичні	практичні	всього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Малювання	2	14	16
3.	Ліплення	1	6	7
4.	Аплікація	1	3	4
5.	Конструювання	1	3	4
8.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	2	2
9.	Підсумок	1	-	1
	Разом	7	28	35

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Зовнішній вигляд вихованців. Розповідь про професію художника. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях.

Дистанційна складова: перегляд презентації «Інструменти та матеріали художника»

Малювання (16 год.)

Теоретична частина. Урок-бесіда «Кольоровий світ». Мистецтво малювання. Кольори, які оточують нас. Основні кольори. Симетрія як засіб гармонізації форми. Види ліній, їх напрямки. Види декоративного мистецтва. Розташування зображень предметів на аркуші. Прийоми зображення простих форм. Поняття про формат і раціональне заповнення його зображенням.

Практична частина. Малювання по пам'яті та на основі набутих вражень: «Спогади про літо», «Гриби в траві», «Зацвіла в долині червона калина», «Осінні барви», «Осінь», «Візерунки морозенка», «Квіти для матусі», «Рибки в акваріумі», «Весняні струмочки». Малювання за уявою: «Впізнай хто я?» (ниткографія), «Моя рукавичка», «Зимова фантазія», «Птахи на снігу» (долоневий живопис), «Прикрасимо сукню Весни», «Смугасті рушнички», «Моя писаночка».

Ліплення (7 год.)

Теоретична частина. Урок-бесіда «В майстерні у скульптора». Матеріали для ліплення: пластилін, глина. Формування навичок відтворення предметів простої форми. Формування навичок відтворення предметів різних розмірів.

Практична частина. Ліплення овочів і фруктів (буряк, виноград, груша, капуста, яблуко огірок тощо). Ліплення дерев та квітів (береза, яблуня, конвалія, пролісок, троянда тощо). Ліплення звірів, птахів, риб та інших тварин.

Аплікація (4 год.)

Теоретична частина. Вивчення прийомів вирізування та склеювання. Формування навичок роботи з ножицями. Композиційно правильне розташування об'єктів на аркуші.

Практична частина. Виготовлення аплікацій:

Конструювання (4 год.)

Теоретична частина. Формування навичок робіт із ножицями та папером. Конструювання об'ємної форми з окремих елементів.

Практична частина. Виготовлення вітальної листівки. Виготовлення об'ємних предметів: маски, ялинки, ялинкової гірлянди тощо.

Екскурсії, конкурси, свята, виставки (2 год.)

Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Підготовка та проведення виставок робіт вихованців.

Дистанційна складова: віртуальні екскурсії.

Підсумок (1 год.)

Підведення підсумків. Виставка найкращих дитячих робіт за навчальний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила застосування художніх матеріалів та приладів;
- послідовність виконання малюнку;
- значення на малюнку лінії горизонту;
- кольори та кольорові сполучення.

Вихованці мають уміти:

- сприймати красу природи та красиве в навколишньому;
- проявляти самостійність при доборі засобів та матеріалів;
 - зображувати прості предмети;
 - створювати прості об'ємні форми;
 - володіти прийомами вирізування та склеювання.

Початковий рівень (6 – 7 років) НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичні	практичні	всього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Малювання	4	30	34
3.	Ліплення	2	12	14
4.	Аплікація	1	7	8
5.	Конструювання	1	7	8

8.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	2	2
9.	Підсумок	2	-	2
	Разом	12	58	70

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

0. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Зовнішній вигляд вихованців. Розповідь про професію художника. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях.

Дистанційна складова: перегляд презентації «Інструменти та матеріали художника»

Малювання (34 год.)

Теоретична частина. Мистецтво малювання. Основи кольорознавства. Кольоровий світ природи. Асоціативне сприйняття кольору. Значення кольору в декоративних роботах. Живописні техніки: монотипія, техніка відбитка природного матеріалу, техніка письма по-сирому, змішана техніка. Композиція і візерунок. Стилізація.

Практична частина. Малювання по пам'яті та на основі набутих вражень: «Осінь золота», «Новорічні свята», «Різдво», «Весна», «Квітучий місяць травень», «У парку», «Мій двір». Малювання за уявою: пейзаж «Веселка над полем», «Жовтневий ліс», «Чарівна квітка», «Захід сонця», «Червоні грона горобини» (пальчикове малювання), «Космічні фантазії», «Космічні мандри». Малювання закладки, декоративне оздоблення килимка та рушника (орнамент у стрічці); зображення квітів та листя (орнамент у колі); зображення декоративного букету; виготовлення листівок до свят; розпис глечика, розпис тарілки, розпис сорочки за народними мотивами тощо.

Ліплення (14 год.)

Теоретична частина. Урок-бесіда «В майстерні у скульптора». Матеріали для ліплення: пластилін, глина. Формування навичок відтворення предметів простої форми. Формування навичок відтворення предметів різних розмірів.

Практична частина. Ліплення овочів, фруктів, посуду, фігур тварин. Ліплення складових елементів до композицій на теми: «Кошик з квітами для матері», «Сільське подвір'я», «Інопланетний гість» тощо.

Аплікація (8 год.)

Теоретична частина. Вивчення прийомів вирізування та склеювання. Формування навичок роботи з ножицями. Композиційно правильне розташування об'єктів на аркуші.

Практична частина. Виготовлення аплікацій: «Казковий будиночок», «Квітка», «Букет для мами», «На пташиному дворі», рвана аплікація «Ведмедик» тощо.

Конструювання (8 год.)

Теоретична частина. Формування навичок робіт із ножицями та папером. Конструювання об'ємної форми з окремих елементів. Техніка оригамі. Традиції складання з паперу. Базові форми.

Практична частина. Виготовлення вітальної листівки. Квадрат з прямокутника, котик та песик з трикутника, золота рибка з подвоєного трикутника. Виготовлення об'ємних предметів: маски, ялинки, ялинкової гірлянди тощо.

Екскурсії, конкурси, свята, виставки (2 год.)

Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Підготовка та проведення виставок робіт вихованців.

Дистанційна складова: віртуальні екскурсії.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків. Виставка найкращих дитячих робіт за навчальний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила застосування художніх матеріалів та приладів;
- послідовність виконання малюнку;
- значення на малюнку лінії горизонту;
- поняття «композиція». «візерунок», «стилізація»;
- види та жанри образотворчого мистецтва;
- основи декоративно-прикладного мистецтва.
- кольори та кольорові сполучення.

Вихованці мають уміти:

- сприймати красу природи та красиве в навколишньому;
- проявляти самостійність при доборі засобів та матеріалів;
 - зображувати прості предмети;
 - створювати прості об'ємні форми;
 - володіти прийомами вирізування та склеювання.

ОРІЄНТОВНЕ НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ п/п	Тема, розділ програми, зміст роботи	К-сть годин	Дата
1.	Вступне заняття. Організація роботи гуртка		
2.	Відтворення образу графічними засобами. Виразальні можливості лінії. Передача характеру та настрою під прослуханий твір П.Чайковського “Пори року” (абстрактна композиція)		
3.	Організація зображення, вибір формату, правила композиції (штриховка по формі предмета)		
4.	Виразальні можливості кольору. Хроматична та ахроматична гама. Художні прийоми акварель “повологому”, “по-сухому”, монотипія. Виконання вправ:		

	малювання різноманітних форм осінніх квітів із використанням контрастного або нюансного фону (тепла гама)		
5.	Техніка малювання картоном. Казкова композиція “Підводне царство”		
6.	Монохромний живопис. Насиченість і світлота одного кольору, плановість та ілюзія простору. “Дощовий день” (монотипія)		
7.	Творче завдання “Осінь”. Відтворення задуму композиції, використовуючи колір, мазки, відбиток пальцем, плям, їх ритм в певному форматі		
Живопис на склі			
8.	Історія розвитку. Послідовність виконання практичної роботи. Матеріали та інструменти		
9.	Підготовчий етап: 1. Вибір теми та ескізні пошуки. 2. Виконання робочого ескізу. 3. Добір кольорової палітри для живописної роботи. 4. Підготовка скла (шліфування країв, знежирення).		
10.	Творча робота “Різдвяні мелодії”. Виконання контурного рисунка		
11.	Продовження. Нанесення елементів декору, дрібних деталей		
12.	Заповнення тла кольором. Декорування та збагачення різними підкладками (фольгою, кольоровим папером тощо). Оформлення композиції у завершену художній твір		
13.	Пропоновані теми: “Різдвяний ангел”, “Різдвяні візерунки”. Послідовність виконання. Вибір теми, виконання ескізу, підготовчий етап		
14.	Добір кольорової гами. Нанесення елементів декору, дрібних деталей		
15.	Завершення композиції. Оформлення робіт на виставку		
Декоративне-ужиткове мистецтво			
16.	Лялька-мотанка. Історія виникнення, Матеріали, послідовність виконання		
17.	Виконання найпростішої ляльки із одного клаптика		

	тканини		
18.	Виготовлення ляльки-мотанки (клаптиків тканини). Прикрашення, оформлення		
19.	Виконання декоративної композиції “Перші весняні квіти” (техніка “солоне тісто”). Ескіз, підготовка матеріалу		
20.	Виконання роботи в матеріалі		
Художня обробка паперу			
21.	Витинанка. Історія виникнення. Декор, орнамент.		
22.	Виконання декоративної композиції в техніці витинанки “Дерево життя” (симетрична)		
23.	Архітектурні мотиви. Цілісність форми та декору в декоративній композиції “Казковий палац” в техніці витинанки (симетрична, асиметрична композиція)		
24.	Архітектура. Складчасто-прорізна конструкція з елементами витинанки. Створення композиції “Середньовічне місто”, “Місто часів Київської Русі”. Вибір конкретної споруди, ескіз		
25.	Опрацювання фасаду в деталях (прорізування). Завершення, оформлення		
26.	“Великодні дзвони” (багатоколірна витинанка)		
27.	Орігамі. Історія виникнення. Базові форми. Вправи		
28.	Виконання квітів в техніці орігамі “Тюльпан”, “Ірис”, “Лілія”		
29.	Виконання птахів, тварин в техніці орігамі “Журавлик”, “Курча”, “Півень”		
30.	Колективна композиція використовуючи техніку орігамі “Ура, канікули!”. Оформлення шкільної виставки.		
31	Резервний час		
Всього			

Основний рівень (8 – 10 років)
НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичні	практичні	всього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Малювання	4	50	54
3.	Ліплення	2	18	20
4.	Аплікація	2	8	10
5.	Конструювання	2	8	10

8.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	7	7
9.	Підсумок	2	-	2
	Разом	14	91	105

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

0. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Зовнішній вигляд вихованців. Розповідь про професію художника. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях.

Дистанційна складова: перегляд презентації «Інструменти та матеріали художника»

Малювання (54 год.)

Теоретична частина. Мистецтво малювання. Основи кольорознавства: кольори та відтінки, кольорове коло, локальний колір, контрасти і нюанси кольору. Плановість і колір. Залежність кольору від оточення (тепло-холодність). Конструкція і різноманітність форм. Вибір точки зору. Лінійна перспектива. Знайомство зі зразками народного мистецтва. Особливості побудови візерунків. Засоби зображення. Ритм. Витинанка.

Практична частина. Малювання по пам'яті та на основі набутих вражень: «Моє місто», «Кораблі на морі», «Золота осінь», «Квітучі дерева», «У селі навесні». Малювання за уявою: «Космічні мандри», «У цирку», «Світ дитинства», «Новий рік», «Морські мешканці», «Світ комах». Малювання нескладних натюрмортів з предметів вжитку: натюрморти «Дари осінні», «Осінній букет». Портрети: «Моя мама», «Мій друг», «Автопортрет». Декоративна композиція: «Панно з квітами», «Хустка з рослинним орнаментом», «Розпис тарілки», «Орнамент для оздоблення рушника», «Писанка», «Петриківський розпис».

Дистанційна складова: перегляд презентацій «Основи кольорознавства», «Живописні техніки», «Відомі художники які працювали в жанрі натюрмарту», «Відомі художники які працювали в жанрі пейзажу».

Ліплення (20 год.)

Теоретична частина. Матеріали та інструменти скульптора. Прості геометричні форми. Предмети складної форми. Порівняльний характер форм і розмірів та їх складових частин. Формування навичок відтворення предметів різних розмірів. Виразні можливості пластичних матеріалів. Техніки ліплення пластиліном.

Практична частина. Ліплення овочів, фруктів, посуду, фігур тварин. Ліплення складових елементів до композицій на теми: «Натюрморт», «Зоопарк», «Фантастична тварина» тощо. Складання композиції з виготовлених елементів.

Дистанційна складова: перегляд презентації «Техніки ліплення пластиліном».

Аплікація (10 год.)

Теоретична частина. Вивчення прийомів вирізування та склеювання. Формування навичок роботи з ножицями. Композиційно правильне розташування об'єктів на аркуші.

Практична частина. Виготовлення аплікацій: «Квіти для мами», «Птахи на гілці», «Осінній пейзаж», «Місто», «Цирк» тощо.

Конструювання (10 год.)

Теоретична частина. Конструювання об'ємної форми з окремих елементів. Техніка оригамі. Традиції складання з паперу. Базові форми.

Практична частина. Виготовлення вітальної листівки. Найпростіші моделі: пелікан, папуга, мишенятко, кажан. Виготовлення об'ємних предметів: маски, ялинки, ялинкової гірлянди тощо.

Екскурсії, конкурси, свята, виставки (7 год.)

Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Підготовка та проведення виставок робіт вихованців.

Дистанційна складова: віртуальні екскурсії.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків. Виставка найкращих дитячих робіт за навчальний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила застосування художніх матеріалів та приладів;
- прийоми втілення образів у художній формі;
- послідовність виконання малюнку;
- значення на малюнку лінії горизонту;
- загальні пропорції фігури та положення тіла під час руху;
- поняття «композиція». «візерунок», «стилізація»;
- елементарне про скульптуру та її види;
- види та жанри образотворчого мистецтва;
- основи декоративно-прикладного мистецтва.
- елементарні закони і засоби перспективного зображення;
- методи побудови форми;
- кольори та кольорові сполучення;
- основи композиції та різноманітні засоби зображення.

Вихованці мають уміти:

- спостерігати натуру;
- аналізувати форму предметів, помічати спільне і відмінне в них;
- визначати композиційне рішення;
- робити ескіз для наступної тематичної композиції;
- робити пропорційні порівняння предметів у скульптурі;
- аналізувати твори образотворчого мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авторські уроки з образотворчого (візуального) мистецтва в 5-7 класах: Посібник для вчителя: У 2 ч. Ч. 1 / Упоряд. Ж.С. Марчук, О.В. Ночвінова. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005. – (На допомогу вчителю).

2. Авторські уроки з образотворчого (візуального) мистецтва в 5-7 класах: Посібник для вчителя: У 2 ч. Ч. 2 / Упоряд. Ж.С. Марчук, О.В. Ночвінова. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005. – (На допомогу вчителю).
3. Любарська, Л.М. Образотворче мистецтво: підруч. для 1–4 кл. / Л.М. Любарська, М.І. Резніченко. – К.: Форум, 2003.
4. Ликова І.О. Програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей 2–6 років. – Х.: Ранок, 2007.
5. Масол Л.М., Гайдамака О.В., Калініченко О.В. Мистецтво: Підручник 5 клас/За заг. ред. Л.М. Масол . – К.: Промінь, 2006.
6. Масол Л.М., Гайдамака О.В., Калініченко О.В. Мистецтво: Підручник 6 клас/За заг. ред. Л.М. Масол . – К.: Промінь, 2006.
7. Масол Л.М., Е.В. Белкіна, Оніщенко О., Очеретяна Н., Рагозіна В. Мистецтво: Програма 1-4 класи // Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. – К.: Поч. школа, 2006.
8. Масол Л.М., О.В. Гайдамака, Е.В. Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Руденко. Методика навчання мистецтва у початкової школі: Посібник для вчителів. – Х.: Веста: Вид-во „Ранок”, 2006.
9. Навчальні програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку: вип. 2 / за ред. Биковського Т.В., Шкури Г.А. – К.: УДЦПО, 2016. – В. 2.
10. Романцов С.В. Витинанки: крок у майбутнє та сучасне / С.В. Романцов. – Шостка, 2006. – 83 с.
11. Чарівний пензлик. Книга для вчителя: Авторські уроки з образотворчого (візуального) мистецтва в 5-7 класах: Посібник для вчителя: У 2 ч. Ч. 2 / Упоряд. Ж.С. Марчук, О.В. Ночвінова. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005.